

Falu kommun
Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen
Miljöavdelningen

Datum
[UpprättatDatum] Diarienummer
[ÄrendeNummer]

Handläggare
[ÄrendeHandläggare]
Telefon 023-83 000
miljo.livsmedel@falun.se

Myndighetsnämnden
för bygg- och miljöfrågor

Yttrande på remissen - "En översyn av kontrollorganisation och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (SOU 2025:64)

Förslag till beslut

Myndighetsnämnden för bygg- och miljöfrågor (MyN) har inget att yttra i ärendet utan ställer sig positiva till förslaget.

Sammanfattning

Förslaget innebär att Livsmedelverket blir ansvarig kontrollmyndighet för livsmedelskontroll och Jordbruksverket blir kontrollmyndighet för foder och ABP (animaliska biprodukter).

För kommunen innebär förslaget att ansvaret för livsmedelskontrollen samt tillsyn och kontroll enligt lagen om foder och animaliska biprodukter kommer att upphöra.

Förändringen planeras att träda i kraft 1 januari 2028.

Syftet med förändringen är att skapa en mer effektiv och likvärdig kontroll inom livsmedelskedjan. Förändringen innebär att 270 kontrollmyndigheter blir två myndigheter. Målsättningen är att skapa en mer likvärdig kontroll inom landet, säkerställa kompetensnivån och bidra till bättre rådgivning till företag.

Kontrollen kommer även fortsättningsvis att finansieras med avgifter som tas ut genom efterhandsdebitering. Förslaget kommer att leda till att avgifterna blir lika över landet.

Förslaget kräver författningsändringar i livsmedelslagen (2026:804), lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter, lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel, lagen (2013:363) om kontroll av ekologisk produktion, djurskyddslagen (2018:1192) och ett flertal förordningar. Ändringarna krävs bla för att minska dubbelskrivningar som försvårar tydlighet i tolkning av lagtexten.

Myndigheterna som tar över kontrollansvaret kommer att behöva en decentraliserad organisation som ska finnas representerad i varje län, vilket medför att myndigheterna ska säkerställa att det finns en statlig närvaro i hela landet.

Ytterligare ett skäl till förslaget är de förändringar som sker i omvärlden och som ställer nya krav på kontrollorganisationen, ett exempel är livsmedelsfusk och annan kriminalitet som är kopplat till livsmedelskedjan, en uppgift som är lättare att genomföra i en organisation som täcker hela landet.

Bakgrund

Regeringen beslutade 14 december 2023 att tillsätta en utredning för att se över hur livsmedelskontrollen i livsmedelskedjan ska organiseras och finansieras inom områdena livsmedel, foder och animaliska biprodukter (ABP).

Den offentliga kontrollen syftar till att säkerställa att livsmedel är säkra samt att konsumenter inte vilseleds. En välfungerande kontroll hjälper verksamhetsutövarna att göra rätt och stärker deras konkurrenskraft.

Offentlig kontroll regleras av förordningen (EU) 2017/6253 (kontrollförordningen).

Medlemsstaterna i varje land ska utse behöriga myndigheter som ska organisera och utföra kontrollerna. Om flera behöriga myndigheter utses inom ett och samma område ska medlemsstaterna säkerställa att kontrollen är samordnad, enhetlig och effektiv (artikel 4).

Den offentliga kontrollen i Sverige avseende livsmedel, foder, animaliska biprodukter (ABP) och djurskydd vid slakt utövas i dag av 270 kontrollmyndigheter (kommuner) på lokal, regional och nationell nivå. Kontrollorganisationen är komplex och ställer stora krav på samordning och samverkan. I flera utredningar och uppföljningar har det konstaterats att det finns brister i den offentliga kontrollen. Dessa brister består bl.a. i att kontrollen och avgifterna inte bedöms vara likvärdig över landet

Den nuvarande kontrollstrukturen innebär att många kontrollmyndigheter är små och sårbara och har utmaningar med att säkerställa att det finns personal och specialkompetens inom särskilt krävande lagstiftningsområden samt genomföra grunduppdraget. Kontrollkedjan som helhet brister i effektivitet och robusthet och myndigheternas geografiska behörighetsgränser medför att samma typ av livsmedel riskerar att bedömas på olika sätt över landet. En annan konsekvens av organisationsstrukturen är att det inte finns ett heltäckande system för revision.

Nuvarande ordning innebär att företag med verksamheter inom olika kontrollområden behöver förhålla sig till flera olika kontrollmyndigheter något som leder till ökad administrativ börda för dessa företag.

Många företag upplever att det brister i likvärdigheten i kontrollen mellan olika inspektörer inom en myndighets geografiska område och även nationellt, t.ex. vad gäller tolkningen av regler, vilka åtgärder som vidtas vid avvikelser och hur stor avgift som tas ut för den offentliga kontrollen.

Bristande och varierande kompetens och bemötande hos inspektörer är en annan sak som av företagen framhålls som en omständighet som försvårar den offentliga kontrollen. En del företag upplever att inspektörerna inte har tillräcklig kompetens om företagets produktionsgren. Flera företag, i synnerhet de mindre företagen, anser att kontrollmyndigheterna i större utsträckning behöver beakta företagets perspektiv vid tolkning och tillämpning av regelverket.

För företagen är råd och stöd ett viktigt komplement till den offentliga kontrollen. Många företag upplever att det är svårt att få de råd och det stöd som behövs.

Kontrollmyndigheternas rådgivning är i hög grad beroende av vilken kompetens den aktuella inspektören har och av kontrollmyndighetens tolkning av aktuell lagstiftning. På grund av det stora antalet kontrollmyndigheter kan råd och stöd som olika företag får variera. Företagen efterlyser rådgivning med högre kvalitet, en ökad grad av samverkan mellan

kontrollmyndigheterna och en ökad dialog med företagen i syfte att förenkla den offentliga kontrollen.

Ur företagens perspektiv har ofta den totala avgiftsbördan och förutsägbarheten av avgifterna betydelse. Företag som har många myndigheter att förhålla sig till har ibland svårt att skilja till vilket kontrollområde varje avgift är kopplad. För företag med likartade verksamheter har det betydelse för upplevelsen av likvärdighet att kontrollavgifterna inte avviker i alltför stor omfattning i olika delar av landet. Det stora antalet kontrollmyndigheter (kommuner) medför att det är svårt att uppnå ett likvärdigt avgiftsuttag eftersom varje kontrollmyndighet fattar egna beslut om timtaxor, gör självständiga bedömningar av ett företags riskklassning samt vad som ska kontrolleras och hur kontrollen ska utföras.

Den svenska kontrollorganisationen utmärker sig vid en jämförelse med de andra nordiska länderna när det gäller antalet kontrollorganisationer. Såväl Finland, Danmark som Norge har under de senaste decennierna genomfört reformer för att göra kontrollorganisationerna mer robusta och minska antalet kontrollmyndigheter. Dessa reformer har lett till att både Danmark och Norge endast har en myndighet med en decentraliserad organisation som ansvarar för offentlig kontroll inom livsmedel, foder, ABP och djurskydd. I Finland har det genom lagstiftning uppställts krav på att de kommunala kontrollmyndigheterna måste gå samman för att uppnå ett visst minsta antal årsarbetskrafter.

Förslaget

Förslaget innebär att den offentliga kontrollen för livsmedel ska centraliseras till Livsmedelsverket och kontrollområdena foder och ABP (animaliska biprodukter) förutom, kontroll av utlämnande och transport av matavfall i kategori 3 (ABP), ska centraliseras till Jordbruksverket.

Detta innebär att antalet kontrollmyndigheter för livsmedel, foder och ABP går från 270 till 2 myndigheter.

Livsmedelsverket och Jordbruksverket kommer om förslaget går igenom att skapa decentraliserade organisationer med närvaro i hela landet för att kunna genomföra sina uppdrag.

Förslaget innebär också att berörda myndigheter kommer att behöva rekryterat ny personal. Vilket förenklat innebär att kommunens livsmedelsinspektörer kommer att behövas i Livsmedelsverkets nya organisation. I nuläget är det många kommuner som inte har tillräckligt med resurser för att genomföra sitt kontrolluppdrag rörande livsmedel. Vilket sannolikt innebär att mer personal behöver rekryteras till Livsmedelsverket än de livsmedelsinspektörer som idag arbetar i landets kommuner.

När det gäller tillsyn rörande ABP är det många kommuner som inte haft resurser att genomföra denna tillsyn bla Falu kommun. Det är också ett av skälen till att utredningen önskar överföra denna tillsyn till Jordbruksverket.

Målbilden med förslaget är att skapa en kontroll som är så effektiv och likvärdig som möjligt i hela landet. Samtidigt ska förslaget göra det lättare för företagen att göra rätt. Den nya kontrollstrukturen ska också vara enklare att styra och leda då det inkluderar färre myndigheter som båda har nationell behörighet. Den nya strukturen gör det också enklare att arbeta med kvalitetsutveckling och digitalisering.

Förslaget innebär också att samtliga livsmedelsinspektörer får fler kollegor vilket bidrar till bättre samsyn och ökad möjlighet som inspektör att bli specialiserad i olika frågor. Vilket kommer att ge en högre kompetensnivå något som gynnar både verksamhetsutövarna och inspektörerna.

Bedömningen är att en kontrollmyndighet är den optimalaste lösningen för hela livsmedelskedjan. En sådan myndighet skulle kunna verka för samhällets, konsumenternas och företagens intressen i hela livsmedelskedjan och säkerställa att livsmedel är säkra, djuren friska och växtligheten sund. En kontrollmyndighet för de aktuella områdena i livsmedelskedjan skulle innebära en nationell anpassning av förvaltningen som stärker helhetsperspektivet. Många kontrollmyndigheter kan vara ett hinder för rationell verksamhetsutveckling.

I en samlad myndighet kan formerna för ledning och styrning utvecklas. Att ha rådighet och kunna agera i hela landet inom alla de områden som omfattas skulle medföra positiva effekter vid anpassning av ny lagstiftning och andra förändringar i omvärlden, exempelvis att spåra och motverka oseriösa och kriminella verksamhetsutövare. Det underlättar samsyn och fördjupad samverkan mellan myndigheter och fortsatt utveckling av digitala tjänster.

Färre kontrollmyndigheter underlättar samverkan mellan Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna samt dialogen mellan branscher och aktörer i livsmedelskedjan.

Livsmedelsverket kommer att ta ut avgifter enligt principen om full kostnadstäckning. Detta kan innebära högre timtaxor för företag som tidigare haft kommunal kontroll. Samtidigt väntas effektivare kontroller och minskad administration kompensera för detta. Regeringen föreslås följa upp kostnadsutvecklingen och vid behov ompröva avgiftsprincipen.

Finns också förslag att vissa avgifter sänks och tas bort för att öka konkurrenskraften i livsmedelskedjan som exempelvis lättnader för primärproduktion av livsmedel och foder.

Det kommer att införas en möjlighet till överlåtelse av operativ kontroll av foder och ABP från Jordbruksverket till Livsmedelsverket i situationer där det är till nytta för enskilda anläggningar. Något som även underlättar för tillvaratagande av restprodukter i livsmedelsproduktionen.

Förutsättningarna ökar också möjligheterna att ta fram uppdaterade riktlinjer för småskaliga branscher. Förslaget kan därigenom stärka småskalig och hantverksmässig livsmedelsproduktion

Ekonomiska konsekvenser

Inga ekonomiska konsekvenser för Falu kommun.

Omklassningen enligt den nya riskklassmodellen som genomförts i hela landet har för de flesta kommuner inneburit färre kontrolltimmar vilket i förläggningen minskar intäkterna från Livsmedelskontrollen. Minskningen har beräknats till ca 30 % i många kommuner. Konsekvensen av detta är att minska på personal eller skjuta till mer kommunala medel för att få budgeten att gå ihop.

I nuläget vet miljöavdelningen inte hur omklassningen kommer att påverka antalet kontrolltimmar. Sannolikt kommer timmarna att minska med ca 15-20 %, men först 2027.

Bilagor

1. Remiss av Betänkande En översyn av kontrollorganisation och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (SOU 2025:64).

Beslut skickas till Remissvaren ska ha kommit in till Landsbygds-och infrastrukturdepartementet **senast den 6 oktober 2025**. Svaren bör lämnas per e-post till li.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till li.dl@regeringskansliet.se. Ange diarienummer LI2025/01164 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Maja-Lena Brännvall
Miljöchef